

УДК 82+316.286

**БЛОГ ЯК МОВЛЕННЄВИЙ ЖАНР – ЕВОЛЮЦІЯ ЕПІСТОЛЯРНОГО
ЖАНРУ**

**БЛОГ КАК РЕЧЕВОЙ ЖАНР – ЭВОЛЮЦИЯ ЭПИСТОЛЯРНОГО
ЖАНРА**

BLOG AS A GENRE OF SPEECH. EVOLUTION OF EPISTOLARY GENRE

Леся Біловус,

доктор історичних наук,
кандидат філологічних наук, доцент,
професор кафедри інформаційної та
соціокультурної діяльності

l.bilovus@wunu.edu.ua

<http://orcid.org/0000-0003-4882-4511>

ID: H-2316-2017

Західноукраїнський національний
університет

вул. Львівська, 11,

м. Тернопіль, Україна, 46009

Lesia Bilovus,

PhD in Philology, Doctor of History,
Associate Professor, Professor of the
Department of Information and Socio-
Cultural Activity

l.bilovus@wunu.edu.ua

<http://orcid.org/0000-0003-4882-4511>

ID: H-2316-2017

West Ukrainian National University

11 Lvivska Str.

Ternopil, 46009

Наталія Яблонська,

кандидат філологічних наук,
викладач кафедри інформаційної та
соціокультурної діяльності

n.yablonska@wunu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-5790-1526>

Західноукраїнський національний
університет

вул. Львівська, 11,

м. Тернопіль, Україна, 46009

Natalia Yablonska,

PhD in Philology,
Lecturer of the Department of
Information and Socio-Cultural
Activity

n.yablonska@wunu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-5790-1526>

West Ukrainian National University

11 Lvivska Str.

Ternopil, 46009

Оксана Гомотюк,

доктор історичних наук,
професор кафедри інформаційної та
соціокультурної діяльності

o.homotiuk@wunu.edu.ua

<http://orcid.org/0000-0002-2856-8541>

ID: H-4237-2017

Західноукраїнський національний
університет

вул. Львівська, 11,

м. Тернопіль, Україна, 46009

Oksana Homotiuk,

Doctor of History, Professor of the
Department of Information and Socio-
Cultural Activity

o.homotiuk@wunu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-2856-8541>

ID: H-4237-2017

West Ukrainian National University

11 Lvivska Str.

Ternopil, 46009

Постановка проблеми. За останні двадцять років Інтернет почав відігравати важливу роль у житті українського суспільства. Віртуальна соціальна взаємодія є великим простором для застосування нових соціальних комунікацій. На сьогодні Всесвітня мережа є найважливішим чинником, що впливає на культуру суспільства через реалізацію ряду соціокультурних функцій: комунікативної, інформативної, інтегруючої, регулятивної, розважальної, творчої та ін. Поява інтернет-комунікації як особливої форми мовленнєвої взаємодії тісно пов'язана із соціокультурними характеристиками сучасного інформаційного суспільства. Цю проблему досліджували у своїх роботах як зарубіжні, так і українські дослідники (О. Зернецька, В. Різун, О. Колісник, М. Яцимірська, М. Маклюен, Д. Белл, Дж. Гелбрейт, О. Тоффлер, М. Кастельс та ін.).

Сучасна лінгвістика досліджує мовленнєві жанри блогів, де звертається увага на аналіз прагматичних аспектів мовлення, аналіз дискурсивних зв'язків і взаємодії компонентів спілкування, що виражаються і в специфіці мовленнєвих жанрових форм. Зосередженість на дослідженні, характеристики видів жанрової реалізації дискурсу блогосфери є дуже актуальною. Важливим є й те, що блог ми можемо віднести до сфери антропоцентричної комунікації.

З розвитком мережі Інтернет особливої соціальної актуальності набуває ідея створення єдиного інформаційного простору і надання рівних можливостей отримання доступу до інформаційних ресурсів для всіх користувачів. Отож, Інтернет стає важливим чинником соціокультурного та економічного розвитку. Чим більше розвивається мережа, тим більше стає її користувачів, відбувається адаптація до нового комунікативного середовища різних соціальних інститутів, урізноманітнюється образ користувача, з'являється потреба у нових сервісах, сайтах та технічних рішеннях, що веде до розширення соціально-комунікативної функції інтернет-простору. У цьому процесі активізується потреба в нових формах текстової реалізації, яка оформлюється за допомогою інтерфейсу – технічних правил складання запису, призначених для перегляду і взаємодії з користувачами. Використання функціонального підходу в лінгвістичних дослідженнях дає можливість виявити зміни різних текстових форм відповідно до зміни і розвитку українського суспільства загалом та користувачів Інтернету зокрема. Актуальною є і динаміка цих змін у контексті інтернет-комунікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Специфіку текстових форм дискурсу блогосфери розглядаємо в жанровому аспекті – одному із найбільш популярних аспектів дослідження тексту блогів. Жанровий підхід, заданий М. Бахтінім і продовжений його послідовниками: В. Дементьєвим (Дементьєв, 2002), К. Сєдовим (Сєдов, 1996), Т. Шмельовою (Шмельова, 1997) та ін., зберігає свою актуальність у зв'язку з постійним збільшенням кількості й трансформації жанрових форм, у тому числі і в межах досліджуваного нами інтернет-простору: О. Коваленко (Коваленко, 2016), Л. Компанцевою (Компанцева, 2005), О. Лутовиною (Лутовина, 2013), І. Артамоною, К. Пилипенко (Артамонова&Пилипенко, 2012).

Блог як жанр інтернет-дискурсу вже активно розглядався такими дослідниками як О. Матковська (Матковська, 2015), О. Калита (Калита, 2012),

та ін., проте динаміка розвитку блогосфери через призму діяльності українського соціуму ще не була розглянута.

Мета статті. Дослідити блог-щоденник як тип тексту, що є результатом дискурсу, розглядаючи мовленнєвий жанр як категорію дискурсу соціуму. Порівняти щоденник «класичний» та блог-щоденник, довести еволюціонування епістолярного жанру. Об'єктом дослідження є блоги-щоденники, що розміщені в мережі Інтернет на веб-сайтах та у соціальних мережах, мають дату написання, складаються з тексту, фотографій чи мультимедіа; пости доступні для перегляду та коментування усім читачам даного сайту чи соцмережі. Предмет дослідження – еволюція в інтернет-комунікацію жанру «класичного» щоденника, вивчена зовсім мало, тому і є новизною розвідки.

Виклад основного матеріалу. Розвиток інформаційного суспільства сьогодні дозволяє говорити про формування нової комунікації між користувачем, комп'ютером і мережею Інтернет – системи, що організовує обмін інформацією та є інтерфейсом сервісу. Такий тип спілкування – діалог, який «включає в себе взаємодію письмового та усного дискурсу через електронні засоби забезпечення зворотного зв'язку» (Назарова, 2010). Завдяки розвитку та поширенню Інтернет мережа стає невід'ємним засобом глобальної комунікації. Її специфіка полягає в тому, що людина-користувач збільшує та урізноманітнює кількість та якість своїх соціальних зв'язків, а також може реалізувати ті соціальні ролі, які в реальному житті їй не доступні. Інтернет стає не тільки посередником і формою трансляції інформації, а й – за рахунок особливих технічних можливостей – особливою сферою соціальних практик, де здійснюється особлива соціальна діяльність. Також мережа надає нові унікальні можливості взаємодії та розвитку, які вимагають вивчення нових галузей знань, інших навичок поведінки, сучасних методик дослідження.

Однією з нових галузей реалізації соціальних практик є блогосфера.

Блог (англ. *blog*, від *web log* – «мережевий журнал чи щоденник подій») – це веб-сайт, головний зміст якого – записи, зображення чи мультимедіа, що регулярно додаються. Для блогів характерні короткі записи тимчасової значущості. Записи містять текст і елементи мультимедіа (Вікіпедія, 2020).

Періодичність написання постів може бути різною, а наповнення блогу залежить від можливостей блогосфери та задуму блогера. У більшості випадків він складається з текстових записів, до яких можуть додаватися зображення / фотографії. Особливість організації блогу – розвинена система гіперпосилань і можливість залишати коментарі. У світі існують десятки мільйонів блогів, які, зазвичай, тісно пов'язані між собою, блогери читають і коментують один одного, посилаються один на одного і створюють таким чином динамічну всесвітню інформаційну оболонку – блогосферу. Блогосфера (від англ. *blogosphere*) – термін, який побудований за аналогією до терміну «ноосфера» та інших подібних, що означає сукупність всіх блогів як спільноту або ж соціальну мережу (Вікіпедія, 2020). Рівень залучення блогера в комунікацію може бути різним: він може писати, коментувати, а може просто тільки читати обрані блоги.

Функціонування блогосфери багато в чому подібне до функціонування соціальних мереж: є профіль (паспортна частина), в який користувач вносить

дані про себе, є можливість створення списку друзів, чиї пости (записи в блозі) може переглядати користувач («френдстрічка»). «Друзями» блогера можуть бути як відомі, так і невідомі йому в офлайнні користувачі платформи.

Створена М. Бахтіним теорія мовленнєвих жанрів визначає його як «певні, відносно стійкі тематичні, композиційні та стилістичні типи висловлювань» (Бахтін, 1979: 242). Усі наступні концепції мовленнєвого жанру сягають концепції відомого науковця. За визначенням К. Седова, мовні жанри являють собою «вербальне оформлення типової ситуації соціальної взаємодії людей» (Седов, 1998: 11).

У нашому дослідженні ми говоримо про жанр як про тип тексту, що є результатом дискурсу, форми його текстової реалізації, що зумовлені типом висловлювання. Розглядаючи жанр як категорію дискурсу соціуму, ми спираємося на ідеї М. Бахтіна, який підкреслює загальність категорії жанру, її соціальність: «ми вчимося відливати наше мовлення в певні жанрові форми і, чуючи чужу мову, ми вже з перших слів вгадуємо її жанр, вгадуємо певний обсяг, певну композицію побудови, передбачаємо кінець. Ми говоримо тільки певними жанровими формами, тобто всі наші висловлювання характеризуються певними і відносно завершеними типовими формами побудови цілого» (Бахтін, 1996: 181). Тобто можемо говорити про те, що жанр – це певний тип спілкування всередині дискурсу, побудований на взаєморозумінні, та який об'єднує суб'єкта й адресата висловлювання. В. Тюпа визначає феномен жанровості як металінгвістичну мову культури, яка «є соціально-історично продуктивним типом висловлювання, що реалізує деяку комунікативну стратегію даного дискурсу» (Тюпа, 2002: 12). Різноманітність жанрової реалізації дискурсу побудована на тому, що «дискурс при всій його подієвості не слід розуміти чимось безпрецедентно одиничним /.../. Тут також є свої відтворювані в мовній практиці культурно значимі впорядкованості» (Тюпа, 2011: 34): «крім форм мови існують ще форми комбінацій цих форм» (Греймас, 1979: 184).

Існує кілька класифікацій для характеристики жанрів інтернет-комунікації. Згідно з ними блог можна вважати неканонічним жанром (що зародився в межах інтернет-простору і який поза ним не існує). І хоча ці жанри обмежені мережею «Інтернет», адже існують завдяки певним програмам, вони також мають характерні особливості й певні умови функціонування. За класифікацією Л. Щіпіціної, блог є презентаційним жанром, «який використовуються для самовираження і представлення себе або своїх творів», і жанром персонального дискурсу (Л. Щіпіціна, 2010: 110).

Аналізуючи блог в жанровому аспекті, можемо говорити про його епістолярне походження. Саме жанрова модель «класичного» щоденника лежить в основі блогосфери. Розглянемо особливості цих двох жанрів, виділивши подібності та відмінності блогу-щоденника як жанру інтернет-дискурсу, порівнявши його з попередником («класичним» щоденником). Простежимо, які жанрові ознаки «класичного» щоденника знайшли відображення в блозі як жанрі інтернет-дискурсу.

Жанр «класичного» щоденника визначається як «систематичний, послідовний запис подій, що відбуваються з центральною фігурою самого

автора тексту, що здійснюється для розуміння і фіксації особистості в системі подій, які вона переживає, з точним зазначенням дати і з усвідомленням подвійної адресації» (Харченко, 2010: 49). Отож, під терміном «щоденник» будемо розуміти «класичний» щоденник, як письмовий жанр реальної комунікації, а стосовно блогу використовуємо терміни «інтернет-щоденник», «онлайнний / мережевий / електронний» щоденник, що підкреслює інтернет-обґрунтованість цього жанру та його вторинність по відношенню до епістолярного жанру «щоденника».

«Класичний» офлайнний щоденник, будучи жанром-прототипом блогу, передає прагнення автора «законспектувати» своє життя на тому чи іншому носії, за допомогою тільки йому характерних висловлювань, що є вже протягом багатьох століть стимулом для ведення щоденникових записів, розміщених (як і в блозі) у хронологічному порядку.

Дослідники виділяють наступні жанротворчі ознаки «класичного» щоденника: синхронність – фіксація подій «по гарячих слідах»; суб'єктивність – прояв авторської оцінки фіксованих подій; дискретність – переривчастість, фрагментарність записів; датування – фіксація точного часу запису; регулярність – деяка сталість ведення записів, але не регламентована автором (Чулюкіна, 2009). Також інформація у щоденнику повинна бути достовірною, інформативною, має містити історичні факти. Опис подій із особистого життя може бути дещо спонтанним, розповідь – не мати смислової завершеності або бути розділена на декілька частин.

Переходячи в інтернет-простір, жанр «класичного» щоденника видозмінюється, підлаштовується під реалії сучасного життя. Тобто його традиційні ознаки трансформуються з урахуванням потреб інтернет-комунікації. Технічна відмінність блогу від щоденника дозволяє класифікувати його за кількома параметрами: кількістю авторів, метою і змістом, чи використовуються мультимедіа і які саме.

Еволюціонуючи в інтернет-комунікацію, «класичний» щоденник зберігає більшість своїх основних ознак, окрім типу адресата. У «класичному» щоденнику всі записи робляться для себе, але все ж є шанс, що його може хтось прочитати, тому певна цензура змісту і форми висловлювання все ж присутня. Адже невідомо, хто стане потенційним читачем.

Натомість у блозі всі записи мають свою адресованість і навіть поліадресованість, – тобто орієнтацію на читача / безліч читачів. У результаті змінюються жанрові функції, але блог зберігає важливу функцію «класичного» щоденника – функцію психологічної сублімації, засновану на дистанціюванні автора від свого тексту.

Розглянемо позначену специфіку на прикладі конкретного блогового тексту (<https://www.facebook.com/nshvajka/posts> 07.05.2020. #подорожі_НатокТатки).

Клевань, Рівненська область. Тунель Кохання (брежуть, нас любили тільки комарі і ми тікали звідти напрочуд швидко). Клеванський Замок. Видовище сповнене розпачу. Занепад, нікому не потрібна історія.

Що цікавого у подорожах, окрім розглядання пейзажів, історичних пам'яток, величних споруд та дивних місцинок? Звичайно, смачно поїсти. Не

стали виключенням і ми, дорогою з Клеваня до Тараканова виглядаючи якусь цікаву кафешку. Непогана траса, що дає можливість вільно їхати на максимально дозволений швидкості, залишила приємні спогади. А ось поінформувати про свій заклад заздалегідь власники придорожніх кафешок не потурбувались, тож помічали їх вже проїжджаючи повз і це суттєвий мінус. Зупинятися на заправках та у готельних комплексах чи рестораціях не планували, хоч з рекламою у них все добре. Але хто терпляче шукає, той знаходить. І ми таки знайшли її – це «Fazenda» у Тараканові. Привабив придорожній білборд з надписом: «Дуууууже смачне місце! Google 4,8». Хто подорожує, той знає, що це досить висока оцінка. Отже, зупинились!

Що можемо сказати про сам заклад: охайний, чистий, ненав'язливий інтер'єр, чистенька вбиральня, привітний персонал. І дуууууже смачна кухня. ... Нам з Таткою ще пиво +100грн))) а Натка за кермом, їй квас))) Вердикт: відвідати, однозначно.

Ну і фотозвіт, як завжди.

Нарешті остання локація нашої подорожі – Тараканівський форт, що знаходиться у с.Тараканів Дубенського району. Саме заради цього місця ми і приїхали у Рівненську область. Дивовижно, захоплююче, чарівно – саме такі почуття викликає ця велична у минулому споруда. Але дістатися туди досить непросто. З'їхавши з траси, ми опинились на вицент розбитій ґрунтовій дорозі. Додавши до неї дощ, отримали болотне місиво і величезні баюри, в яких могли би плавати риби. Місце для стоянки небагато, на кілька автомобілів. Екскурсію можна купити на місці, там є гід. Ми не купували, тому що прочитали про форт в інтернеті <https://cutt.ly/NpsJ7ZE>, отже поспішили на оглядини. ... Можна ходити годинами, розглядаючи ці величні руїни, що густо поросли борщівником (а його дійсно дуже багато, висотою до 4 метрів, із величезним листям).

Наш висновок: Тараканівський форт варто відвідати, варто побачити. Цікава споруда із цікавим минулим. Шкода, що сильно занедбана.

У подорожах завжди відбувається багато веселого. Не буду оповідати все, але ось один із моментів.

В дорозі треба співати!

Слухайте пісню, а я розповім, що тут веселого. Отже, одна з улюблених мелодій і ми співаємо разом з Foundation Mario. Цієї ж миті проїжджали повз цікаве село Кременецького району. Чесно скажу, не пам'ятаю назви села.

Розглянемо на даному прикладі подібності та відмінності «класичного» щоденника і блогу-щоденника.

1. Автор є одночасно оповідачем, тобто в щоденнику відсутній оповідач як окремий від автора віртуальний спостерігач і оповідач; автор (як і в щоденнику класичному) є одночасно адресатом.

Чесно скажу, не пам'ятаю назви села.

Але через появу додаткового адресата – потенційного читача, активізується установка на моделювання авторського образу (для щоденника «класичного» з огляду на його інтимність це не актуально), що проявляється в активному використанні жаргонізмів, діалектизмів, вставних коментарів тощо: *Тунель Коханя (брешуть, нас любили тільки комарі і ми тікали звідти*

*напрочуд швидко). // Не стали виключенням і ми, дорогою з Клевая до Тараканова виглядаючи якусь цікаву кафеишку. І дууууже смачна кухня. ... Нам з **Таткою** ще пиво +100грн))) а **Натка** за кермом, їй квас))) // Додавши до неї дощ, отримали болотне місиво і величезні **баюри**, в яких могли би плавати риби.*

2. Щоденник – це текст про себе. Відчуття цінності власної особистості є тим, що об'єднує змістовно, стилістично, емоційно і т. д. різноманітні нотатки, будучи аналогом авторського задуму, яке забезпечує семіотика даного жанру. Самоаналіз переважає по відношенню до аналізу фіксованих подій. У цьому жанр наближається за властивостями до художнього тексту, але, на відміну від нього, відбувається безпосередня фіксація емоцій: «щоденник емоцій». Ця ознака властива як «класичному», так і блогу-щоденнику:

Що можемо сказати про сам заклад // І дууууже смачна кухня. ... // одна з улюблених мелодій і ми співаємо разом з Foundation Mario

3. Щоденник – це текст про теперішній момент (про сьогоднішній день або про кілька минулих днів, але не більше). Навіть якщо за змістом записи є спогадами, планами або загальними міркуваннями, для автора важливо, що описувані думки і почуття відбувалися саме в цей день і саме за таких обставин. Детальне відображення поточних подій характерна як для блогу-щоденника, так і для «класичного». Тобто, події та емоційні стани подрібнені на конкретно-ситуативні моменти, і описуються в рамках даного жанру імпресіоністично: ***Саме заради цього місяця ми і приїхали // Видовище сповнене розпачу. // Дивовижно, захоплююче, чарівно – саме такі почуття викликає ця велична у минулому споруда.***

4. Наявність метатекстової дати запису, що відповідає саме моменту запису, а не даті описуваних подій, властива «класичному» щоденнику, може виражатися текстовим способом: *Клевань, Рівненська область.* (у цьому випадку фіксується якраз момент події, а не записи). Але крім цього у блзі-щоденнику вона представлена ще й інтерфейсною автоматичною установкою дати.

Отже, основною відмінністю щоденника «класичного» від блогу-щоденника є орієнтація на читача. Так, автор є одночасно адресатом, але не основним, тому що є потенційний другий, непрямий, масовий адресат – безпосередні читачі блогу.

На прикладі наведеного вище запису блогу-щоденника можна розглянути текстові засоби, якими виражена орієнтація на читача: *...Тунель Кохання (брешуть, нас любили тільки комарі і ми тікали звідти напрочуд швидко). // Вердикт: відвідати, однозначно. // Наш висновок: Тараканівський форт варто відвідати, варто побачити. Цікава споруда із цікавим минулим. Шкода, що сильно занедбана. // Слухайте пісню, а я розповім, що тут веселого... – дієслова наказового способу виконують функцію реалізації авторської установки «дати пораду».*

Таким чином, змінюються стосунки між адресатом і адресантом. Усі основні відмінності жанрових ознак блогу від щоденника «класичного» засновані на зміні цих відносин. Виділимо ці ознаки.

1. Публічність – дискурсивно-жанрова ознака, що відображає характер адресата і виражається в спрямованості тексту до великої кількості учасників спілкування. Блог одразу орієнтований на відкрите обговорення, а Інтернет, як швидкий канал зв'язку, який є мережевою структурою, що не підконтрольна державі, незаангажована, має велику кількість різноманітних користувачів, допомагає автору сформувавши нову публічну сферу в рамках інтернет-дискурсу.

Блог має більш конкретного адресата, він одразу орієнтований на широку аудиторію, на відміну від «класичного» щоденника, де публічність потенційна. Початок функціонування блогу характеризується включенням у текст звернень до своїх читачів як до конкретної групи або до окремих, конкретних читачів, або до образу потенційного читача; блогер може навіть вести підрахунок «постійних читачів» (їх список доступний автору).

З'являється й особливий блогівий етикет (як різновид загально мережевого), що використовується та популяризується авторами. Наприклад, вважається хорошим тоном привітати нового читача, що підписався на щоденник: *Вітаю нових читачів! // Ну здрастуй, старий новий френд :) // Приємно познайомитися! Спасибі, що додали мене :)).* Така манера спілкування віддаляє блог від автокомунікації «класичного» щоденника, якому апріорі не потрібні етикетні правила.

Отож, публічна комунікація створює та утримує соціальні зв'язки.

2. Спілкування з однодумцями (пошук однодумців). Ще одна важлива відмінність блог-щоденника від «класичного», це те, що автор блогу свідомо шукає однодумців, людей, які мають таку ж життєву позицію. Автор створює комунікативно привабливий текст, на який потенційний адресат захотів би так чи інакше відреагувати, роблячи чуже особисте життя предметом інтересу для читачів. Завдяки прояву мемуарної функції блогосфери – задоволення інтересу до чужої приватності, що супроводжується моментом усвідомленої художності, пов'язаної з усвідомленням потенційного прочитання, – автор робить читача причетним до своїх переживань, створюючи певний емоційний зв'язок і зміцнюючи його статус «друга».

3. Прийняття відповідальності за публічно представлений текст. З одного боку, автор має більшу свободу у творенні тексту, адже він вільний у виборі художніх засобів, композиційної побудови, може повністю відкидати норми літературного слововживання, синтаксису та пунктуації та ін. Як і «класичний» щоденник, блог ведеться з певною періодичністю, його записи найчастіше пов'язані з поточними подіями і є спонтанними.

З іншого боку, в межах цієї свободи автор набагато залежніший від читачів, аніж у «класичному» щоденнику, адже націлений на підвищення статусу власного мовного твору. Рейтинг тексту підтримується інтерфейсом блогосфери. На відміну від жанрового прототипу, блог має велику потребу (забезпечену інтерфейсом) у редагуванні текстів, оскільки він передбачає широке коло читачів, а також можливість обговорення записів, що позбавляє його тієї «інтимності», яка властива «класичним» щоденникам. Те, що блог призначений для читання сторонніми людьми на постійній основі (а «класичний» щоденник має стороннього читача лише в потенціалі), визначає ставлення автора до тексту, іншу ступінь відвертості, обумовлює усвідомлене

використання особливих риторичних прийомів, відбору лексики. Блог є синтезом установок на самоаналіз і комунікативний обмін.

Публічність сфери реалізації визначає усвідомленість жанрового образу. Остання проявляється в тому, що «щоденником» блогери самі позначають записи побутового, підкреслено щоденникового характеру, тобто містять описи подій реального життя, не надто віддалені в часі від моменту написання тексту. Як правило, в одному записі згадується кілька подій (предметів, явищ), кожному з яких присвячений текст обсягом від фрази до абзацу. У цьому також проявляється мемуарна функція блогу, а також функція самопрезентації.

Розглянемо блог як мовний жанр блогосфери, що успадковує жанрові властивості «класичного» щоденника.

Цікавою та обґрунтованою є модель мовного жанру Т. В. Шмельової [Шмельова, 1997], яка при аналізі блогу є досить актуальною. У контексті такого підходу блог-щоденник досліджується в двох напрямках: обчислення моделей і вивчення їх втілення в різних мовних ситуаціях. Базовим моментом є визнання існування в мовній свідомості «типового проекту», канону, схеми, що представляє собою «анкету» мовних жанрів, що передбачає 7 параметрів: комунікативна мета, образ автора, образ адресата, образ минулого, образ майбутнього, диктум (подієвість), мовне втілення.

Виділяючи ці жанротворчі ознаки, Т. В. Шмельова вказує на їх комплексну природу, обов'язковість обліку всіх параметрів і їх взаємодії при аналізі конкретних мовних жанрів [Шмельова, 1997]. Спираючись на цю логіку, можна сказати, що кожен комунікативний сервіс буде диктувати свої умови, а отже, формувати окремий мовний жанр.

Звернемося до порівняльного аналізу жанрів блогу і «класичного» щоденника за такою моделлю.

1. Комунікативна мета.

Ціль звернення до «класичного» щоденника, як її представляють дослідники, полягає у прагненні особистості до самопізнання і психологічної сублімації. Для досягнення цієї мети у жанрі щоденника використовується його інформативність та функція оцінювання: інформація, виражена в письмовій – відокремленій від автора – формі і подана ним для оцінювання, сприяє досягненню психологічного комфорту.

Реальна публічність блога трансформує авторські цілі, зберігаючи окремі їх аспекти.

Питання: для чого саме вести щоденник – часто порушується блогерами, які не тільки міркують на цю тему, але й проводять різні опитування серед інших авторів мережеских щоденників. Блогерство з цієї точки зору часто уподібнюється до вчинку у стані афекту, тобто, блог, як і «класичний» щоденник, є викидання емоцій у письмовій формі.

Комунікативна мета блогу багатоаспектна.

Оцінювання – основний стилетворчий чинник матеріалів мережеских щоденників – зберігається при переході щоденника в блогосферу. Воно проявляється у відборі та класифікації фактів і явищ дійсності, в їх описі під певним кутом зору, в їх оформленні за допомогою специфічних лінгвістичних засобів.

Автор висловлює оцінку своєї поведінки, у деяких випадках навіть не спираючись на реальні факти і події (*...Думаю, що всім знайоме відчуття, коли ти приїжджаєш розслаблений після відпочинку. І зараз впевнена, що пити каву з молоком — це просто звичка.*). <https://www.facebook.com/olyatylchuk25/> Для текстів характерний високий рівень експресивності (*Я розумів, що кращої нагоди не буде. Знайшов ідеальну!*) <https://www.facebook.com/olyatylchuk25/>, яка виражає і суб'єктивне ставлення автора блогу, стимулює суб'єктивну оцінку читачів.

Крім цього, тексти блогів мають інформативну та фатичну мету. Інформативна є однією з головних, адже вона відповідає за бажання автора поділитися відомостями про подію і свою безпосередню участь.

Специфіка блогової інформативності в її упередженості та оцінній функції, адже вони сприяють підвищенню емоційності, що використовується для встановлення контакту із читачами. Першість тієї чи іншої цілі проявляє себе тільки в конкретних видах блогів, типах блогових записів і стратегіях ведення бесіди з читачем та в коментарях.

2. Образ автора.

Якщо не враховувати приховану публічність «класичного» щоденника, то у ньому образ автора й образ адресата збігаються, оскільки автор веде діалог сам із собою. Інтернет-щоденник орієнтований назовні, моделювання образу автора (часто кардинально відрізняється від реального) спрямоване на читача. Автором, як правило, є одна людина (випадки спільної творчості вкрай рідкісні, а в колективних блогах і блогах-спільнотах у кожного конкретного запису один автор). Автор створює запис саме тому, що хоче бути прочитаним. Через це образ автора формується як особистісний, персоніфікований, але екстравертний, який «ділиться» своїми особистими результатами самоаналізу, що виражається у використанні особистих займенників та дієслів в 1 особі (**Я проти цього всього. Я роблю це за вас.**), детального зображення фактів особистого зовнішнього (*...зібралися у тур різними містами Європи, серед яких був Париж.*) та внутрішнього (**Почав трохи нервувати. Ага, трохи. Кванів Олю, а вона взагалі не розуміла чому я так *кіпішучу*.**) життя.

Образ автора досить стабільний, по-перше, завдяки звертанням до кола постійних читачів, по-друге, за рахунок офлайн-знайомства з ними. У результаті автор може використовувати інформацію про минуле, не вводячи її в даний пост (*Ви так круто відреагували на попередній пост. Дуже дякую! Тепер я хочу розповісти продовження...*). Важливим є і мовне оформлення тексту (вживання лексики, граматичних конструкцій, зображально-виражальних засобів та використання різних стилістичних прийомів), також образ автора створюється та доповнюється і за допомогою композиційної побудови тексту, його тематики, емоційної тональності. За допомогою графічних зображень, емодзі та засобів візуалізації теж можливо надати певні штрихи до існуючого образу автора.

Найважливішою відмінністю між щоденником і блогерством є створення такого образу автора, який буде цікавий читачеві, буде викликати довіру, приверне увагу читача і зробить його «френдом» (незважаючи на відсутність особистого знайомства).

3. Образ адресата.

Відмінність образу адресата блогу від адресата щоденника найбільш послідовно оформляється в тексті. Адресати блогу-щоденника – це друзі блогера, які читають його під френдстрічкою, можливі й випадкові (незнайомі автору) читачі, які є потенційними «друзями». Тому текст посту в більшості спрямований на товариське коло, це проявляється в особливому відборі інформації, що містить факти приватного життя (*Давненько мене так не ображали*), залучення читача в діалог (*А якщо серйозно, то найбільше я переживаю з приводу... І от скажіть мені, як не образити? Як не викликати ревності?*), у дружніх зверненнях (*З іменинами мене і усіх Ольг*), у відтворенні діалогів із гіпотетичним читачем (*Ось ви питаєте мене: «Що варто знати про каву?»*) та ін.

4. Образ минулого. 5. Образ майбутнього.

Необхідність появи запису в щоденнику зумовлюється подіями реального життя. Класичний жанр щоденника не має закінченості, події розвиваються послідовно. Інтернет-щоденник зберігає цю властивість, але якщо «класичний» щоденник не формує виражений образ майбутнього, то образ майбутнього в блозі надається можливістю коментування і формалізується у системі коментарів, де читачі можуть обговорити пост.

6. Тип диктумного (подієвого) змісту.

Формування диктуму «класичного» щоденника визначається фіксацією цінності окремої особистості (його автора). Ця установка, на думку дослідників, зберігається і в блозі, але в останньому вона набуває іншої форми: прагнення автора поділитися з читачами подробицями свого життя, що характеризують його як особистість.

У немережевому щоденнику текст орієнтований на дійсність, тобто реально на те, що сталося, а не на творчу вигадку, де події, що описуються, є лише фоном, основою для роздумів про життя. Головним для блогера переважно є його емоційний стан, а факт є значущим лише настільки, наскільки він впливає на самопочуття і сприйняття особистості читачем.

7. Мовне втілення.

Однією з жанротворчих знак, як уже зазначалося, є мовна свобода автора: свобода у виборі текстових засобів. Для блогу-щоденника характерні прості речення, дієслова дійсного способу в минулому і теперішньому часі. Синтаксис імітує розмовні конструкції, часто зустрічаються частинки, ввідні слова і навіть слова-паразити (*ну, ось, так, якимось так*). Зацікавленість читацької аудиторії спонукає автора інтернет-щоденника вести його активно і регулярно. Опосередкованість взаємодії забезпечує авторам і читачам блогів необхідне почуття безпеки. Обговорення «френдами» вчинків та подій як власного життя, так і життя самого автора, сприяє їх рефлексивній переоцінці. Усі ці чинники в сукупності створюють сприятливе середовище для формування, активного пошуку і реалізації індивідуального стилю особистості.

Таким чином, Інтернет як новий комунікативний простір зумовлює зміну компонентів жанрової структури, таких як комунікативні цілі жанру, образ адресанта і адресата, у використанні стратегії і тактики. Жанр блогу, що розглядається як модифікація жанру «класичного» щоденника, є його

«наступником» у новому комунікативному середовищі. Комунікативна мета блогу принципово відрізняється від комунікативних цілей класичного щоденника, що впливає на подальші трансформації жанру.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Herring S. C. A Faceted Classification Scheme for Computer-Mediated Discourse. URL: <http://www.languageatinternet.de/articles/2007/761>, 2007.
2. Winer D. The history of weblogs. URL: <http://newhome.weblogs.com/historyOfWeblogs>, 2002. 58 p.
3. Артамонова І. М. Блог-записи як жанр інтернет-комунікації. *Психолінгвістика*. 2012. Вип. 10. С. 241–246. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psling_2012_10_34
4. Бахтин М. М. Проблема текста. *Эстетика словесного творчества*. М., 1986. С. 297–325.
5. Бацевич Ф.С. Лінгвістична генологія: проблеми і перспективи. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2005. 264 с.
6. Блог. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Блог>
7. Блогосфера. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Блогосфера>
8. Дементьев В. В. Коммуникативная генристика: речевые жанры как средство формализации социального взаимодействия. *Жанры речи*. 2002. Вып. 3. С. 10–18.
9. Дергач Д. В. Медійна жанрологія в дискурсі сучасного філологічного знання. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2014. Вип. 28. С. 26–35. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apyl_2014_28_5
10. Калита О. М. Електронна комунікація: мовнокомунікативні особливості й жанрова диференціація. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови*. 2012. Вип. 9. С. 102–105. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_10_2012_9_32.
11. Коваленко О. Ю. Блог та e-mail як жанр інтернет-комунікації. Лінгвістичні особливості реалізації комунікативних стратегій. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/14872>
12. Компанцева Л. Ф. Проблема виртуального жанра. *Ученые записки*

Таврического Национального Университета им. В.И. Вернадского. Серия "Филология". Симферополь, 2005. Т. 18 (57). № 2. С. 165–169.

13. Коноплицький, С. М. Соціальні аспекти комунікації в мережі Інтернет: феноменологічний аналіз: дис.. ... канд. соціол. наук: 22.00.01. НАН України, Інститут соціології. К., 2006. 154 с.
14. Лутовинова О. В. Языковая личность в виртуальном дискурсе: автореф. дис. ... д-ра филол. наук. Волгоград, 2013. 41 с.
15. Матковська О. Перспективи лінгвістичних досліджень блогів. *Людина. Комп'ютер. Комунікація: збірник наукових праць / Національний університет "Львівська політехніка", Інститут комп'ютерних наук та інформаційних технологій, Кафедра прикладної лінгвістики*. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. С. 128–131. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/32521>
16. Назарова Л. В. Гипертекст и интернет-дискурс. *Интернет-дискурс: сб. науч. ст. / под ред. В. А. Ямшановой*. СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 2010. С. 140–163.
17. Переломов А. Ю. Інтернет як канал зв'язку переклад-опосередкованої комунікації в мультилінгвальних та мультикультурних контекстах. *Філологічні трактати*. Том 2. 2010. № 3. С. 183–187.
18. Седов К. Ф. Типы языковых личностей и стратегии речевого поведения (о риторике бытового конфликта). *Вопросы стилистики. Язык и человек*. Саратов: Государственный учебно-научный центр «Колледж», 1996. Вып. 26. С. 8–14.
19. Тюпа В. И. Жанр и дискурс. *Критика и семиотика*. 2011. Вып. 15. С. 31–42.
20. Харченко В. К. Лингвосинергетика дневника как жанра. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_gn/2010_3/files/GN310_16.pdf
21. Чемеркін С. Г. Українська мова в Інтернеті: позамовні та внутрішньоструктурні процеси. К., 2009. 240 с.
22. Чулюкіна М. Г. Дневник как жанр публицистики: предметно-

функциональные особенности аспект: дис...канд. филол. наук. Казань, 2009. 157 с.

23. Шмелева Т. В. Модель речевого жанра. *Жанры речи*. Саратов: Издательство Государственного учебно-научного центра «Колледж», 1997. Вып. 1. С. 88–99.
24. Щипицина Л.Ю. Жанры компьютерно-опосредованной коммуникации. Архангельск: Поморский университет, 2009. 238 с.

REFERENCES

1. Herring S. C. A Faceted Classification Scheme for Computer-Mediated Discourse. URL: <http://www.languageatinternet.de/articles/2007/761>, 2007.
2. Winer D. The history of weblogs. URL: <http://newhome.weblogs.com/historyOfWeblogs>, 2002. 58 p.
3. Artamonova I. M. Bloh-zapysy yak zhanr internet-komunikatsiyi. *Psykhohinhvistyka*. 2012. Vyp. 10. S. 241–246. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psling_2012_10_34
4. Bakhtin M. M. Problema teksta. *Estetika slovesnogo tvorchestva*. M., 1986. S. 297–325.
5. Batsevych F.S. *Linhvistychna henolohiia: problemy i perspektyvyiu*. Lviv: LNU im. I. Franka, 2005. 264 s.
6. Bloh. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Bloh>
7. Blohosfera. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Blohosfera>
8. Dement'yev V. V. Kommunikativnaya genristika: rechevye zhanry kak sredstvo formalizatsii sotsial'nogo vzaimodeystviya. *Zhanry rechi*. 2002. Vyp. 3. S. 10–18.
9. Derhach D.V. Mediina zhanrolohiia v dyskursi suchasnoho filolohichnoho znannia. *Aktualni problemy ukrainскоi linhvistyky: teoriia i praktyka*. 2014. Vyp. 28. S. 26–35. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apyl_2014_28_5
10. Kalyta O. M. Elektronna komunikatsiia: movnokomunikatyvni osoblyvosti y zhanrova dyferentsiatsiia. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Serii 10: Problemy hramatyky i*

- leksykologhii ukrainskoi movy. 2012. Vyp. 9. S. 102–105. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_10_2012_9_32.
11. Kovalenko O. Yu. Bloh ta e-mail yak zhanr internet-komunikatsii. Lihvistychni osoblyvosti realizatsii komunikatyvnykh stratehii. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/14872>
 12. Kompantseva L. F. Problema virtual'nogo zhanra. Uchenye zapiski Tavricheskogo Natsional'nogo Universiteta im. V.I. Vernadskogo. Seriya "Filologiya". Simferopol', 2005. T. 18 (57). № 2. S. 165–169.
 13. Konoplyts'kyu S. M. Sotsial'ni aspekty komunikatsiyi v merezhi Internet: fenomenolohichnyy analiz: dys.. ... kand. sotsiol. nauk: 22.00.01. NAN Ukrainy, Instytut sotsiolohiyi. K., 2006. 154 s.
 14. Lutovinova O.V. Yazykovaya lichnost' v virtual'nom diskurse: avtoref. dis. ... d-ra filol. nauk. Volgograd, 2013. 41 s.
 15. Matkovska O. Perspektyvy lihvistychnykh doslidzhen blohiv. Liudyna. Komp'uter. Komunikatsiia: zbirnyk naukovykh prats / Natsionalnyi universytet "Lvivska politekhnik", Instytut kompiuternykh nauk ta informatsiinykh tekhnolohii, Kafedra prykladnoi lihvistyky. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniky, 2015. S. 128-131. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/32521>
 16. Nazarova L.V. Gipertekst i internet-diskurs. Internet-diskurs: sb. nauch. st. / pod red. V. A. Yamshanovoy. SPb.: Izd-vo SPbGUEF, 2010. S. 140–163.
 17. Perelomov A.Yu. Internet yak kanal zv'iazku pereklad-oposeredkovanoi komunikatsii v multylinhvalnykh ta multykulturnykh kontekstakh. Filolohichni traktaty. Tom 2. 2010. №3. S. 183–187.
 18. Седов К.Ф. Типы языковых личностей и стратегии речевого поведения (о риторике бытового конфликта). Вопросы стилистики. Язык и человек. Саратов: Государственный учебно-научный центр «Колледж», 1996. Вып. 26. С. 8–14.
 19. Тюпа В.И. Жанр и дискурс. Критика и семиотика. 2011. Вып. 15. С. 31–42.
 20. Харченко В.К. Лингвосинергетика дневника как жанра. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_gn/2010_3/files/GN310_16.pdf

21. Chemerkin S.H. Ukrainska mova v Interneti : pozamovni ta vnutrishnostrukturni protsesy. K., 2009. 240 s.
22. Chulyukina M.G. Dnevnik kak zhanr publitsistiki: predmetno-funktsional'nye osobennosti aspekt: dis...kand. filol. nauk. Kazan', 2009. 157 s.
23. Shmeleva T.V. Model' rechevogo zhanra. Zhanry rechi. Saratov: Izdatel'stvo Gosudarstvennogo uchebno-nauchnogo tsentra «Kолledzh», 1997. Vyp. 1. S. 88–99.
24. Shchipitsina L.Yu. Zhanry komp'yuterno-oposredovannoy kommunikatsii. Arkhangel'sk: Pomorskiy universitet, 2009. 238 s.

АНОТАЦІЯ

Інтернет-комунікація на початку ХХ століття почала відігравати важливу роль у соціокультурному житті українців. Розвиток Інтернет-простору відповідно впливає на веб-сайти, сервіси та платформи, де функціонує блогосфера – сукупність всіх блогів, спільнот та соціальних мереж. Вона представляє собою конкретну особистісно-орієнтовану зону Інтернет-комунікацій, яка формує визначену субкультуру та оформляється в соціальній мережі для соціальної взаємодії користувачів. У статті досліджено еволюцію жанру «класичного» щоденника до віртуального блогу-щоденника в Інтернет-мережі. Проведено аналіз блогу в жанровому аспекті, доведено його епістолярне походження. Розглянуто особливості цих двох жанрів, виділено спільні та відмінні риси блогу-щоденника як жанру інтернет-дискурсу. Також було простежено жанрові ознаки «класичного» щоденника, що знайшли відображення у блозі. Досліджено, що еволюціонуючи в інтернет-комунікацію, офлайн-щоденник видозмінюється, трансформується, але в той же час зберігає майже всі свої головні ознаки. Доведено, що найбільших змін зазнав тип адресата, змінилися і стосунки між автором та читачем. Основні відмінності жанрових ознак блогу від щоденника «класичного» – публічність, спілкування з однодумцями та прийняття відповідальності за публічно представлений текст. За жанровою класифікацією Т. В. Шмельової у порівняльному аналізі досліджено, які жанрові властивості «класичного» щоденника успадкував блог. Було порівняно комунікативну мету, образ автора, образ адресата, образ минулого, образ майбутнього, тип диктумного змісту та мовне втілення у двох цих жанрах. З'ясовано, що комунікативний простір Інтернету зумовлює зміни в компонентах жанрової структури «класичного» офлайн-щоденника, модифікує, розвиває його у відповідності до потреб сучасного суспільства. Блог-щоденник, як «наступник», має іншу комунікаційну мету, що призводить до еволюції епістолярного жанру в принципі, та жанру «класичного» щоденника зокрема.

Ключові слова: епістолярний жанр, «класичний» щоденник, блог-щоденник, інтернет-комунікації, блогосфера.

АННОТАЦИЯ

Интернет-коммуникация в начале XX века стала играть важную роль в социокультурном жизни украинский. Развитие Интернет-пространства соответственно влияет на сайты, сервисы и платформы, где функционирует блогосфера – совокупность всех блогов, сообществ и социальных сетей. Она представляет собой конкретную лично-ориентированную зону Интернет-коммуникаций, которая формирует определенную субкультуру и оформляется социальной сети для социального взаимодействия пользователей. В статье исследована эволюция жанра «классического» дневника к виртуальному блого-дневника в Интернет-сети. Проведен анализ блога в жанровом аспекте, доказана его эпистолярное происхождения. Рассмотрены особенности этих двух жанров, выделены общие и отличительные черты блого-дневника как жанра интернет-дискурса. Также было прослежено жанровые признаки «классического» дневника, нашедшие отражение в блоге. Доказано, что эволюционируя в интернет-коммуникацию, оффлайн-дневник видоизменяется, трансформируется, но в то же время сохраняет почти все свои главные признаки. Доказано, что наибольшие изменения претерпел тип адресата, изменились и отношения между автором и читателем. Основные отличия жанровых признаков блого-дневника от дневника «классического» – публичность, общение с единомышленниками и принятие ответственности за публично представлен текст. По жанровой классификации Т. В. Шмелевой в сравнительном анализе исследована, которые жанровые свойства «классического» дневника унаследовал блог. Было сравнительно коммуникативную цель, образ автора, образ адресата, образ прошлого, образ будущего, тип диктумного содержания и языковое воплощение в двух этих жанрах. Выяснено, что коммуникативное пространство Интернета приводит к изменению в компонентах жанровой структуры «классического» оффлайн-дневника, модифицирует, развивает его в соответствии с потребностями современного общества. Блого-дневник, как «преемник», имеет другую коммуникационную цель, что приводит к эволюции эпистолярного жанра в принципе, и жанра «классического» дневника частности.

Ключевые слова: *эпистолярный жанр, «классический» дневник, блого-дневник, интернет-коммуникации, блогосфера.*

SUMMARY

Since the beginning of the 20th century Internet communication has been playing a big role in socio-cultural life of Ukrainian. The development of virtual space influence upon web-sites, services and platforms where the blogosphere (an array of blogs, communities and social media) is functioning. The blogosphere is a specific personality-oriented zone of Internet communications, which forms a certain subculture and is used for interaction of users.

The article touches upon the studying of the evolution of genre of diary from the «classical» one to the virtual blog. The genre of blog is analyzed and its epistolary origin is proved. The peculiarities of both the «classical diary» and the

blog are studied as well. The attention is also paid to the features of «classical diary» in blog. It is noticed that the diary genre was changed during its evolution but nevertheless whole the main features of it remained the same. It is proved that the type of the addressee has undergone the biggest changes, the relations between the author and the reader have also changed.

The main differences between the blog and the «classical diary» are the next: publicity, communication with adherents and responsibility for the text which was given to the public.

The application of the genre classification created by T. Shmeliova gave a possibility to study the features of «classical diary» in blog. The communicative purposes, the images of the authors and the addressees, of the past and the future, types of dictum content and the linguistic embodiment in these two genres were compared.

It is clarified that the communicative space of the Internet changes the components of genre structure of «classical diary», modifies and develops it according to the necessities of modern society. Being a «successor» of the «classical diary» the blog has another communicative purpose what in general leads to the evolution of the epistolary genre.

Key words: *epistolary genre, «classical diary», blog, Internet communications, blogosphere.*